จิต มโน วิญญาณ

ฉาก

แสง

วิราคะ
บัณฑิตกล่าวว่าเลิศกว่าสังขตธรรมและอสังขตธรรม
-บาลี อิติ. ขุ. ๒๕/๗๕/๑๗๖.

ปฏิจจสมุปบาทสายเกิด (สมุทัย)

มรณะ←ชรา←ชาติ←ภพ←อุปาทาน←ตัณหา←เวทนา←ผัสสะ←สฬายตนะ←นามรูป←วิญญาณ←สังขาร ← สังขารทั้งหลาย ←อวิชชา

อนัตตา ← เมื่อตั้งอยู่มีภาวะอย่างอื่นปรากฏ ← เสื่อมปรากฏ ← เกิดปรากฏ สงฺขตาธาตุ อสงฺขตาธาตุ

(จิตสฺส อญฺญถตฺตํ ปญฺญายติ) (วโย ปญฺญายติ) (อุปฺปาโท ปญฺญายติ)

-บาลี ติก. อํ. ๒๐/๔๗๒/๔๔๖.

สังโยชน์ได้เกิด
อุปฺปตฺติปฏิลาภิกานิ สญฺโญชนานิ
อุปมาลิงจับกิ่งไม้
ขันธ์ ๕ ที่เป็นปัจจุบัน

สังโยชน์ได้ภพ
ภวปฏิลาภิกานิ สญฺโญชนานิ
อุปมาลิงจับกิ่งไม้
ขันธ์ ๕ ที่กำลังจะมาถึง

อุปมาลิงจับกิ่งไม้ -บาลี นิทาน. อํ. ๑๖/๑๐๗/๒๗๒.
ขันธ์ ๕ ที่ล่วงไปแล้ว

อดีต — อนาคต — ปัจจุบัน

จิต

สญฺโญค (ผูกติดอารมณ์)
-บาลี สฬา. อํ. ๔๙/๔๗/๖๖.

ลหุปริวตฺตํ (เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว)
-บาลี เอก. อํ. ๒๐/๑๑/๔๙.

ปภสฺสรมิทํ (ประภัสสร, ผุดผ่อง)
-บาลี เอก. อํ. ๒๐/๑๑/๕๐.

รตฺติยา จ ทิวสสฺส จ
อญฺญเทว อุปฺปชฺชติ อญฺญํ นิรุชฺฌติ
(ดวงหนึ่งเกิดขึ้น ดวงหนึ่งดับไป ตลอดคืนตลอดวัน)
-บาลี นิทาน. อํ. ๑๖/๑๐๙/๒๗๒.

จิตฺตํ ภาเวยฺยํ สงฺขตเมตํ
(จิตนี้ก็เป็นสังขตะ)
-บาลี ขุปา. ม. ๑๔/๔๔๓/๖๕๑.

ทีฆรตฺตํ วต โภ อหํ อิมินา จิตฺเตน
นิกโต วญฺจิโต ปลุทฺโธ
(ราตรียาวนาน หนอ ท่านผู้เจริญ กู นี้ ถูกจิตชั่ว ผู้คดโกง ล่อลวง)
-บาลี ม. ม. ๑๐/๒๔๙/๒๕๖.

รูป
เวทนา
สัญญา
สังขาร
รูป
เสียง
กลิ่น
รส
โผฏฐัพพะ
ธรรม

ผัสสะเป็นเหตุเกิดแห่งกรรม

นนฺทิราค
(เพลินพอใจ)
-บาลี มหา. ที. ๑๐/๓๕๓/๒๕๖.

ฉาก/ผืนนา อุปมาผืนนา
กมฺมํ เขตฺตํ วิญฺญาณํ พีชํ ตณฺหา สินฺโท -บาลี ติก. อํ. ๒๐/๒๔๗/๔๑๖.

ธาตุอันทราม (กามภพ) — ธาตุปานกลาง (รูปภพ) — ธาตุประณีต (อรูปภพ)

ผืนนาดี
ผืนนาปานกลาง
ผืนนาเลว

เนวสัญญานาสัญญายตนะ
อากิญจัญญายตนะ
วิญญาณัญจายตนะ
อากาสานัญจายตนะ

จักษุวิญญาณ
โสตวิญญาณ
ฆานวิญญาณ
ชิวหาวิญญาณ
กายวิญญาณ
มโนวิญญาณ

สุทธาวาส
เวหัปผละ
สุภกิณหะ
อาภัสสระ
พรหมกายิกา

เทวดา
มนุษย์
เปรตวิสัย
เดรัจฉาน
นรก

ผัสสะเป็นเหตุเกิดแห่งกรรม
-บาลี มู. ม. ๑๒/๕๑๓/๔๕๑.
-บาลี ขุทฺท. อํ. ๑๙/๓๑๗/๔๗๖.
-บาลี อสฺสุต. อํ. ๒๒/๓๑๗/๔๗๖.
-บาลี ทสก. อํ. ๒๔/๑๔๗/๖๖.

วิญฺญาณฐิติ ๔ (จตสฺโส วิญฺญาณฏฺฐิติโย)
เปรียบเหมือน
ดิน (ปฐวีธาตุ)
นันทิและราคะ (นนฺทิ ราโค)
เปรียบเหมือน
น้ำ (อาโปธาตุ)
วิญฺญาณ พร้อมด้วยอาหาร (วิญฺญาณํ สาหารํ)
เปรียบเหมือน
พืช ๕ อย่าง (ปญฺจ พีชชาตานิ / รากต้น ผล ยอด เมล็ด)
-บาลี ขนฺธ. อํ. ๑๔/๖๓/๑๐๖.

วิญฺญาณ (ปฏิสนฺธิ วิญฺญาณํ) ผัสสะ
วิญฺญาณ (ปฏิสนฺธิ วิญฺญาณํ) ผัสสะ
วิญฺญาณ (ปฏิสนฺธิ วิญฺญาณํ) ผัสสะ

แสง/มโน
หูแหลมใช้ยนหมด หูแหลม หูแหลมหูแหลม

มโน

อวิชชาเป็นต้นมา

ปฏิจฺจสมุปฺปาทสายเกิด

กายสงฺขารํ
วจีสงฺขารํ
มโนสงฺขารํ / จิตฺตสงฺขารํ

มนสิการสมุทยา ธมฺมานํ สมุทโย
เจตนา ผัสสะ มนสิการ
สงฺขาร ปจฺจยา วิญฺญาณํ

วิญฺญาณ โย ฉนฺโท โย ราโค ยา นนฺทิ ยา ตณฺหา ตตฺร สตฺโต ตตฺร วิสตฺโต ตสฺมา สตฺโตติ วุจฺจติ
-บาลี ขนฺธ. สํ. ๑๗/๑๕๗/๑๖๗.
ปฐมํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ ปฐมํ วิญฺญาณํ ปาตุภูตํ -บาลี มหา. วิ. ๔/๑๔๗/๑๔๑.
วิญฺญาณสมุทยา นามรูปสมุทโย วิญฺญาณนิโรธา นามรูปนิโรโธ -บาลี ม. ม. ๑๒/๕๗/๑๖๔.
นามรูปสมุทยา จิตฺตสฺส สมุทโย -บาลี มหาวาร. สํ. ๑๕/๒๔๖/๔๖๕.
นามรูปสมุทยา วิญฺญาณสมุทโย -บาลี ขนฺธ. สํ. ๑๗/๑๕/๑๑๓.

อวิชชา → จิต มโน วิญญาณ ดับเกิด
จิตดวงหนึ่งเกิดขึ้น ดวงหนึ่งดับไป
-บาลี นิทาน. สํ. ๑๖/๑๔๑/๒๗๒.

อตฺถิ.. อตฺถิ..
ชาตสฺส อชาตํ
(ได้เกิด) (ไม่เกิด)
ภูตสฺส อภูตํ
(ได้เป็น) (ไม่เป็น)
กตสฺส อกตํ
(ได้ถูกอะไรทำ) (ไม่ถูกอะไรทำ)
สงฺขตสฺส อสงฺขตํ
(ได้ถูกอะไรปรุง) (ไม่ถูกอะไรปรุง)
-บาลี อุ. ขุ. ๒๕/๒๐๑,๒๔๙/๑๖๐,๒๒๐.

อสงฺขตาธาตุ
นิพฺพานธาตุยา อนุตฺตรํ สนฺติวรปทํ อมตํ นิพฺพานํ
-บาลี อุปริ. ม. ๑๔/๑๖๔/๒๔๒.

ไม่ปรากฏมีการเกิด
(น อุปฺปาโท ปญฺญายติ)

ไม่ปรากฏมีการเสื่อม
(น วโย ปญฺญายติ)

เมื่อตั้งอยู่
ไม่มีภาวะอย่างอื่นปรากฏ
(น จิตฺสฺส อญฺญถตฺตํ ปญฺญายติ)
-บาลี ติก. อํ. ๒๐/๑๕๒/๔๔๓.

ภิกฺขุใดเป็นอรหันต์ ...
แม้ตถาคตอรหันตสัมมาสัมพุทธะ ...
ย่อมรู้ยิ่งซึ่งนิพพาน โดยความเป็นนิพพาน
ครั้นรู้ยิ่งซึ่งนิพพาน โดยความเป็นนิพพานแล้ว
ย่อมไม่สำคัญมั่นหมาย ซึ่งนิพพาน (นิพฺพานํ น มญฺญติ)
ย่อมไม่สำคัญมั่นหมาย ในนิพพาน (นิพฺพานสฺมึ น มญฺญติ)
ย่อมไม่สำคัญมั่นหมาย โดยความเป็นนิพพาน (นิพฺพานโต น มญฺญติ)
ย่อมไม่สำคัญมั่นหมาย ว่านิพพานของเรา (นิพฺพานมฺเมติ น มญฺญติ)
ย่อมไม่เพลินอย่างยิ่ง ซึ่งนิพพาน (นิพฺพานํ นาภินนฺทติ) ...
-บาลี มู. ม. ๑๒/๖/๔.

จิต
มโน
วิญญาณ
ผัง ๘

ผังประกอบการบรรยายธรรม

ปฏิจจสมุปบาทสายดับ (นิโรธ)
อวิชชา → สังขาร → วิญญาณ → นามรูป → สฬายตนะ → ผัสสะ → เวทนา → ตัณหา → อุปาทาน → ภพ → ชาติ → ชรา → มรณะ
-บาลี นิทาน. สํ. ๑๖/๑๒.

พุทธวจน
ธรรมวินัยจากพุทธโอษฐ์
วัดนาป่าพง

จิต มโน วิญญาณ

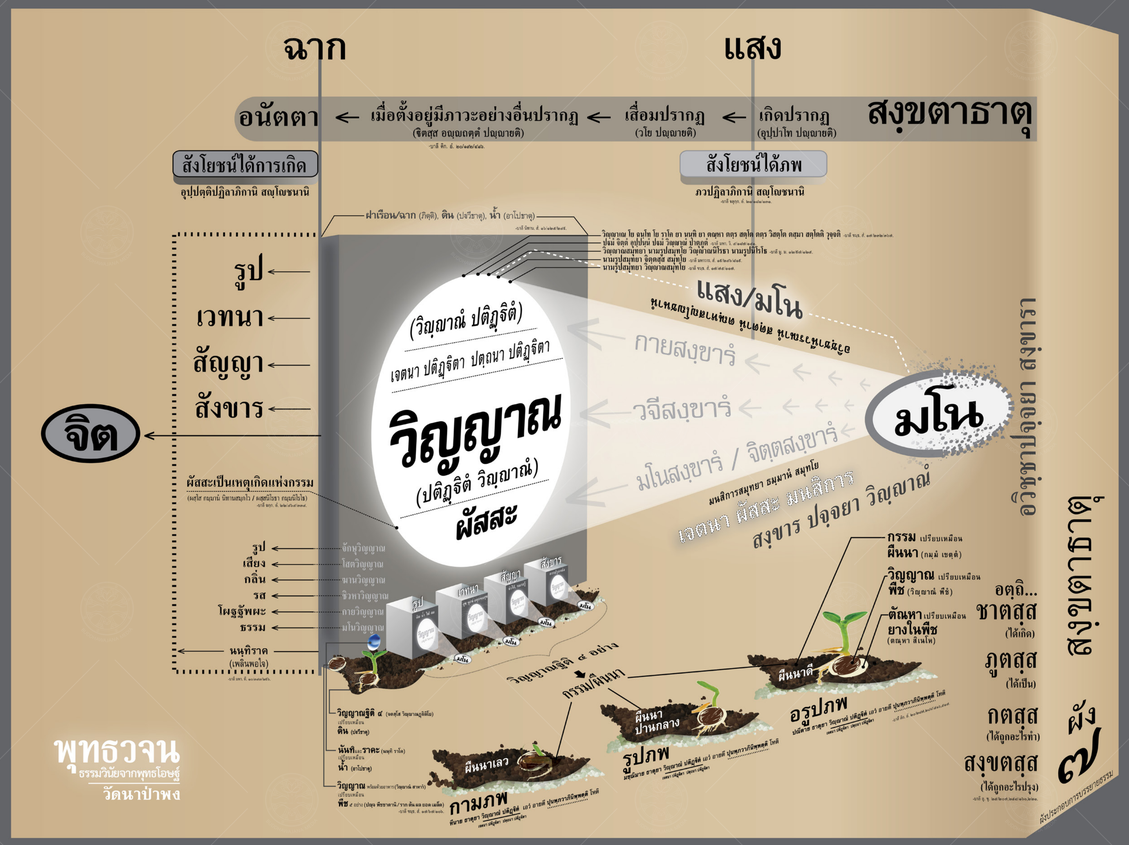

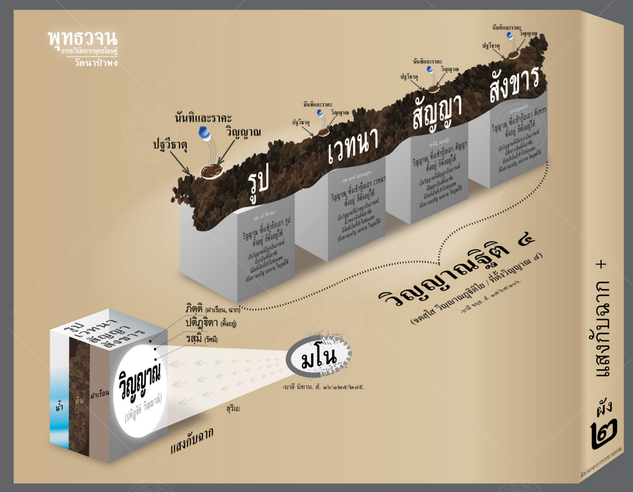

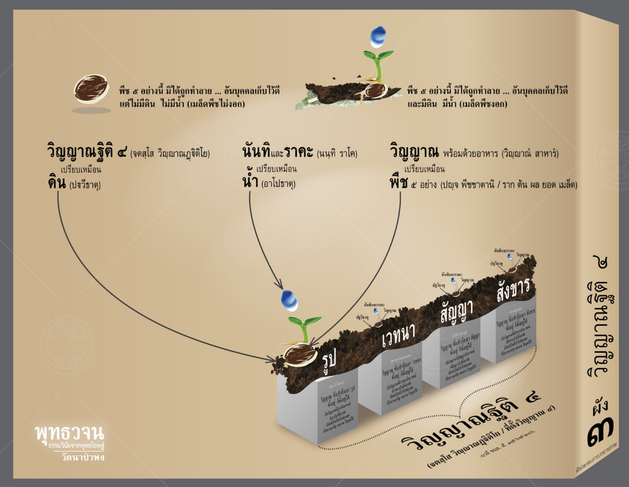

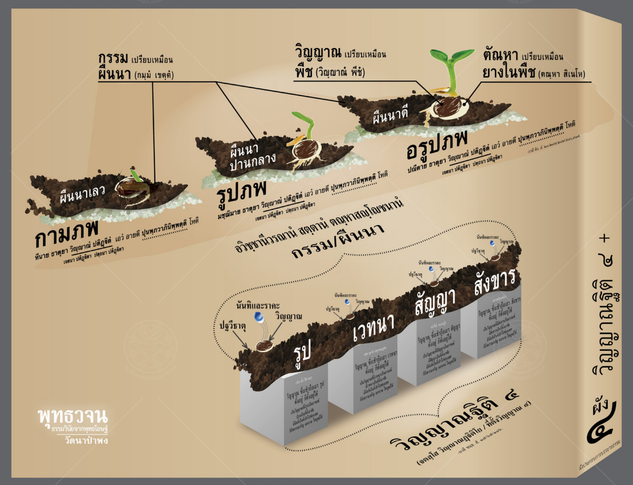

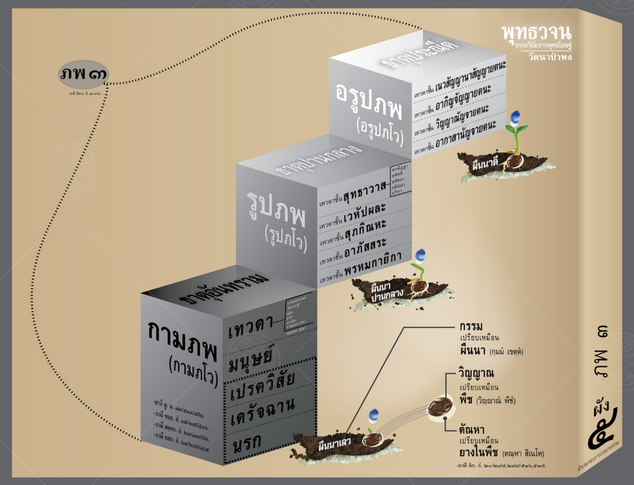

ภิกขุทั้งหลาย เปรียบเหมือนเรือนยอดหรือศาลาเรือนยอด มีหน้าต่างทางทิศตะวันออกอันเปิดไปทางทิศเหนือ หรือทิศใดก็ตาม เมื่อดวงอาทิตย์ขึ้นมา แสงสว่าง (วฺสฺมิ) แห่งดวงอาทิตย์ส่องเข้าไปทางหน้าต่างแล้ว จะปรากฏอยู่ที่ส่วนใหนแห่งเรือนนั้น

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ จะปรากฏที่ฝาเรือนด้านทิศตะวันตก พระเจ้าข้า.

ภิกขุทั้งหลาย ถ้าฝาเรือนด้านทิศตะวันตกไม่มี แสงสว่างแห่งดวงอาทิตย์นั้น จะปรากฏที่ไหน.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ จะปรากฏที่พื้นดิน พระเจ้าข้า.

ภิกขุทั้งหลาย ถ้าพื้นดินไม่มี แสงสว่างแห่งดวงอาทิตย์นั้น จะปรากฏที่ไหน.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ จะปรากฏที่น้ำ พระเจ้าข้า.

ภิกขุทั้งหลาย ถ้าน้ำไม่มี แสงสว่างแห่งดวงอาทิตย์นั้น จะปรากฏที่ไหน.

ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ แสงสว่างแห่งดวงอาทิตย์นั้น ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่ปรากฏแล้ว พระเจ้าข้า.

ภิกขุทั้งหลาย ข้อนี้ก็ฉันนั้น ถ้าไม่มีราคะ ไม่มีนันทิ ไม่มีตัณหา ในอาหารคือผัสสะ ข้าวแล้ว วิญญาณก็ตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ ในอาหารคือคำข้าวนั้น วิญญาณตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ ในที่ใด การก้าวลงแห่งนามรูปก็ไม่มีในที่นั้น การก้าวลงแห่งนามรูปไม่มีในที่ใด ความเจริญแห่งสัตวทั้งหลายก็ไม่มีในที่นั้น ความเจริญแห่งสัตวทั้งหลายไม่มีในที่ใด การเกิดในภพใหม่ต่อไปก็ไม่มีในที่นั้น การเกิดในภพใหม่ต่อไปไม่มีในที่ใด ชาติ ชราและมรณะต่อไปก็ไม่มีในที่นั้น ชาติ ชราและมรณะต่อไปไม่มีในที่ใด เราเรียกที่นั้นว่า เป็นที่ไม่มีความโศก ไม่มีธุลี และไม่มีความคับแค้น.

ภิกขุทั้งหลาย ถ้าไม่มีราคะ ไม่มีนันทิ ไม่มีตัณหา ในอาหารคือผัสสะแล้ว วิญญาณก็ตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ในอาหาร คือผัสสะนั้น วิญญาณตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ในที่ใด การก้าวลงแห่งนามรูป ก็ไม่มีในที่นั้น ...

ภิกขุทั้งหลาย ถ้าไม่มีราคะ ไม่มีนันทิ ไม่มีตัณหา ในอาหารคือมโนสัญเจตนานั้น วิญญาณก็ตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ ในอาหารคือมโนสัญเจตนานั้น วิญญาณตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ในที่ใด การก้าวลงแห่งนามรูป ก็ไม่มีในที่นั้น ...

ภิกขุทั้งหลาย ถ้าไม่มีราคะ ไม่มีนันทิ ไม่มีตัณหา ในอาหารคือวิญญาณแล้ว วิญญาณก็ตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ในอาหาร คือวิญญาณนั้น วิญญาณตั้งอยู่ไม่ได้ เจริญงอกงามไม่ได้ในที่ใด การก้าวลงแห่งนามรูปก็ไม่มีในที่นั้น การก้าวลงแห่งนามรูปไม่มีในที่ใด ความเจริญแห่งสัตวทั้งหลายก็ไม่มีในที่นั้น ความเจริญแห่งสัตวทั้งหลายไม่มีในที่ใด การเกิดในภพใหม่ต่อไปก็ไม่มีในที่นั้น การเกิดในภพใหม่ต่อไปไม่มีในที่ใด ชาติ ชราและมรณะต่อไปก็ไม่มีในที่นั้น ชาติ ชราและมรณะต่อไปไม่มีในที่ใด เราเรียกที่นั้นว่า เป็นที่ไม่มีความโศก ไม่มีธุลี และไม่มีความคับแค้น.

-บาลี นิทาน. สํ. ๑๖/๑๒๕/๒๑๗.

ลิขสิทธิ์

ข้อมูลธรรมะนี้ จัดทำเพื่อประโยชน์ทางศึกษาสู่สาธารณะเป็นธรรมทาน ลิขสิทธิ์เป็นของเป็นสิทธิ์ในกรรมการวงในไม่การขอจัดทำซีดีรอมแล้ว ไปทางใช้งานและเรื่องของสนุก เพื่อรักษาความถูกต้องของข้อมูล ให้ของถูกต้อง เป็นสาธารณะมีการพระเบรีกษาด้วยข้อมูล ใ**ดการจัดทำเพื่อความสะดวกและประหยัด ติดต่อได้ที่**

พุทธวจนภิกขุฤกฤษฎิ์ โทร. 09 2526 1236
ตำนานศะเพ็ชร์ ชุมสท้าญา ทุ่มราพะ โทร. 09 2526 1236
มูลนิธิพุทธโอษฐ์ โทร. 08 2222 5790 - 94
จัดอาสาสมะและบรรมค์ของสามาชิกชรวพะ โดยพะจายาวนิ์ทุกๆ ปี โดยยิ่นะ ได้ที่

Facebook : Buddhawajana Real | YouTube : Buddhawajana Real
Instagram : Buddhawajana Real
www.watnapp.com | media.watnapahpong.org | www.buddhakos.org
ชนิด ช.ว.พ. FM 91.0 MHz พุทธวัจนะ ชุมราย

พุทธวจนเรียล
#BuddhawajanaReal

ร่วมสนับสนุนการแพร่ผุทธวจนได้ที่ ธนาคาร : ไทยพาณิชย์ ชื่อบัญชี : วัดนาป่าพง เลขที่บัญชี : 318-2-46175-6 แจ้งจนาจาจะพะผิดนำขาบเรียนพระอาจารย์ทีกฤกฎีได้ที่ พี่ตา ตัวแทนกณะศับษ์ 092-526-1236

ผู้ศึกษา สามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้จาก :

Website :
http://watnapp.com
http://media.watnapahpong.org
http://www.buddhakos.org

หนังสือ :
พุทธวจน หมวดธรรม
เปิดธรรมที่ดุกปิด.

จิต มโน วิญญาณ

ไปรมรรถสำหรับศึกษาและเพียนเพื่อพุทธวจนพระไตรปิฎก
tipitaka
etipitaka.com

พระสูตรที่ใช้ประกอบการศึกษาในผัง

ผัง 1,2,6,7	-บาลี นิทาน. สํ. ๑๖/๑๒๕/๒๑๗.	ผัง 7,8 -บาลี มหา. ที. ๑๑/๔๖๑/๓๑๔.
ผัง 2,3,4,6,7	-บาลี ขนฺธ. สํ. ๒๒/๖๗/๑๐๖.	ผัง 7,8 -บาลี ขุ. ขุ. ๒๕/๒๐๙/๑๖๐.
ผัง 4,5,5,6,7	-บาลี ติก. ที. ๒๐/๒๘๗,๒๘๘/๕๒๐,๕๒๑.	ผัง 7,8 -บาลี ขุ. ขุ. ๒๕/๒๕๘/๒๒๑.
ผัง 5,6	-บาลี นิทาน. สํ. ๑๖/๑/๑.	ผัง 8 -บาลี ปุคฺคลฺ. มํ. ๒๔/๑๐๘/๑๔๒.
ผัง 5,6,8	-บาลี มู. มํ. ๑๒/๕๒๑/๔๐๑.	ผัง 8 -บาลี นิทาน. สํ. ๑๖/๑/๑.
ผัง 5,6,8	-บาลี ขนฺธ. สํ. ๒๒/๑๐๗/๑๖๕.	ผัง 8 -บาลี นิทาน. สํ. ๑๖/๑๔๕/๒๑๑.
ผัง 5,8	-บาลี ขนฺธ. สํ. ๒๒/๑๐๗/๑๗๖.	ผัง 8 -บาลี ปหา. สํ. ๑๙/๑๗/๖๖.
ผัง 5,8	-บาลี สฬาย. ที. ๑๑/๑๑๘/๖๐.	ผัง 8 -บาลี ขนฺธ. สํ. ๒๒/๑๐๗/๑๗.
ผัง 6	-บาลี นิทาน. สํ. ๑๖/๓๑,๖๕/๑๕๕,๑๕๗.	ผัง 8 -บาลี เอก. ที. ๑๑/๑๑/๔๗,๕๖.
ผัง 7	-บาลี ขนฺธ. สํ. ๒๒/๑๑๗/๑๗๗.	ผัง 8 -บาลี เอกาทฺสก. ที. ๒๔/๑๑๘/๒๑๐.
ผัง 7	-บาลี มหาวาร. ที. ๑๑/๑๕๖/๒๑๙.	ผัง 8 -บาลี ขุนฺที. ขุ. ๑๑/๕๑๐/๖๐๑.
ผัง 7,8	-บาลี มหา. ที. ๑๑/๑๑๗/๑๑๕.	ผัง 8 -บาลี มู. มํ. ๑๑/๒๑๕/๒๑๖.
ผัง 7,8	-บาลี มหา. ที. ๑๑/๑๑๕/๑๑๖.	ผัง 8 -บาลี อิติ. ขุ. ๒๕/๒๑๘/๒๑๐.
ผัง 7,8	-บาลี ติก. ที. ๒๐/๑๓๒/๔๘๖,๔๘๗.	ผัง 8 -บาลี มู. มํ. ๑๑/๖/๔.
ผัง 7,8	-บาลี ขุทฺทก. ที. ๒๑/๑๘๗/๑๑๘.	ผัง 8 -บาลี มู. มํ. ๑๑/๓๗/๑๕๕.

ปรับปรุงข้อมูลมาแล้ว ๑ ครั้ง ปรับปรุงข้อมูลล่าสุด ๒๕ กันยายน ๒๕๖๒